

I.lekce Pravěk, starověk, středověk

Období pravěku

Pravěký člověk se musel schovat přirozených úkrytech, jakými byly např. jeskyně někdy i zdobil jejich vnitřní stěny náměty z lovu zvířat. Kde nebyly přirozené úkryty využíval člověk materiály, které se nacházely na daném území. Byly to chatrče z proutí omazané hlínou, obydlí hloubená v zemi, nebo stavby dřevěné.

Na území střední a západní Evropy vznikla kolem roku 800př.n.l. velmi vyspělá keltská kultura. Stavby z velkých kamenů v severní Evropě 3000-1500př.n.l. jsou to buď veliké osamělé kameny – „menhiry“ dosahující až 20m, nebo sestava kamenů postavených na výšku a na vrcholu spojených vodorovným kamenem – „dolmeny“ a nejsložitější kruhové sestavy kamenů „kromplechy“

Období starověku - Mezopotámie 5000 – 4000př.n.l.

Údolí řek Eufrat a Tigris bylo úrodné a příhodné pro život. Jednak možnost dostatku potravy a dostatek stavebního materiálu. Na jihu především šlo o rákos a hlínu-z té se vyráběly sušené nepálené cihly, později i cihly pálené. Na severu byl k dispozici kámen a dřevo. Mezopotámii používali také kovy – zlato, stříbro, měď a bronz. Nosné svislé konstrukce byly stěnové, často z rákosu, ale objevují se i první valené klenby tzv. nepravá a pravá klenba. Typickou stavbou byla stavba stupňovitá – pyramidálního tvaru zvaná „zikkurat“ nejznámější je tzv. Babylonská věž 7.stol.př.n.l.

Egypt 5000 – 30př.n.l.

Údolí řeky Nilu bylo dalším velmi úrodným územím, kde se vyvinula významná civilizace. Stavební materiál představovala především hlína, z níž se vyráběly sušené cihly nebo se spojovala s rákosem, který tvořil kostru stavby. Egypťané používali také kovy – zlato, měď, olovo, bronz i železo. Z kamene se stavěly především hroby, chrámy, šlo o obrovské stavby rozlohou. Svislé nosné konstrukce byly buď stěnové nebo sloupové. V životě Egypťanů hrálo důležitou roli pohřbívání. Bylo nutné zachovat tělo zemřelého v co nejlepším stavu a toho se dosahovalo balzamováním. Tělo se ukládalo nejdříve to byly „mastaby“ stupňovité stavby později „pyramidy“. Nejznámější je Cheopsova pyramida v Gíze. Ke každé pyramidě příslušel celý soubor dalších staveb doplněný sochařskými díly – sfingami, obelisky, kolosy. Další významnou oblastí byla města Troja a Mykény a ostrov Kréta kolem Egejského moře. Na základech egejské kultury asi 8.stol.př.n.l.se rozvíjela pozdější řecká kultura. Řekové používali dřevo, později kámen-především vápenec, a mramor. Nejtypičtější stavbou byl chrám. V architektuře vznikaly řády. Nejstarší byl řád dórský 6st.př.n.l., řád ionský byl štíhlejší a působil lehčím dojmem a řád korintský 400př.n.l. byl nejzdobnější. Městská obydlí měla tři části – společenskou, soukromou a část pro služebnictvo a otroky.

Řím 753 př.n.l. – 476 n.l.

Apeninský poloostrov svou polohou byl předurčen se stát významným střediskem civilizace pozdního starověku.

Rozmanitý stavební mat. dřevo, kámen, dobrá hlína pro výrobu cihel a vápenec, který měl po úpravě vlastnosti vápna a s příměsmi byl téměř jako cement. Předchůdci Římanů – „Etruskové“ založili město Řím, kde vysušili kanalizační sítě mokřiny, založili forum a chrám na vrchu kapitol. Jako nosnou svislou konstrukci používali zeď i sloup. Pro vodorovnou konstrukci používali Římané různé formy „pravé“ klenby umožňovala různé formy – klenbu valenou, křížovou, klášterní a kopuli. Další materiály používali olovo pro vodovodní i odpadní potrubí, bronz a sklo pro zasklívání oken.

Stavěla se divadla, amfiteátry, největší bylo Koloseum. K římské říši patřila celá oblast Středoziemního moře a část britských ostrovů.

Období středověku....doba byzantská 330 n.l. – 1700 n.l.

Roku 313 bylo uznáno křesťanství za povolené náboženství v římské říši začaly se stavět křesťanské chrámy. Po rozdělení římské říše na část západní a východní došlo k odlišnému vývoji v architektuře. Středem byzantské říše byl Cařihrad (Konstantinopol) dnešní Istanbul. Stavební mat. se používal kámen a pálené cihly, konstrukční stěnový systém kombinaci se sloupy, vodorovné konstrukce tvořily klenby především kopule. Byzantské stavby najdeme v dnešním TR,GR,RUS,celém Balkáně i na Apeninském poloostrově.

Islám 622 n.l. – po současnost

Na Arabském poloostrově pod vedením Mohameda vyvíjelo nové náboženství – islám. Nejvýznamnější islámskou stavbou je „mešita“. Má obvykle dvě části dvůr s kašnou k rituálnímu omývání a shromažďovací prostor s kazatelnou určený k modlitbám. Stavba je doplněna štíhlou věží – „minaretem“ ke svolávání věřících k modlitbě. Stavby byly obvykle zdobeny mozaikami, vždy jen s geometrickými nebo rostlinnými motivy. Zapovězené bylo zobrazovat zvířata nebo postavy lidí.

Doba předrománská a románská 8.-12.stol.

Stavby byla daleko mohutnější, z materiálů nepoužíval zejména kámen, ze kterého se stavěla mohutná opevnění a nosné zdi staveb opět v kombinaci se sloupy. Nejpoužívanější byla klenba křížová. Chrámy byly uvnitř zdobeny mozaikami nebo freskami. Okna byla malá s obloukovým nadpražím. Důležitou civilizační jednotkou byl klášter chráněný mohutnými hradbami. V našich zemích vznikaly první zděné stavby v době velkomoravské říše a vzniku českého státu. První významnou stavbou byla „rotunda sv. Víta“ na Hradčanech později přestavěna na „baziliku sv.Jiří“ a hradní prostory. V průběhu románského období se postavilo celé „Staré Město“ pražské se 40 kostely. Přes Vltavu byl postaven první kamenný most – „Juditin“. Významná je také „rotunda sv.Jiří“ na hoře Říp a znojemská „rotunda sv.Kateřiny“.

Doba gotická 12.-15. století

Gotické stavitelství se vyvíjelo ze stavitelství románského především na území Francie. Používaný mat. především kámen, který nepracovával do přesných tvarů. Svislá nosná konstrukce byla zpočátku tvořena stěnou, postupně vznikl systém sloupů nebo pilířů s výplněmi nosného zdiva nebo zaskleněných ploch. Ty byly vyskládány z malých barevných skleněných tabulek spojených olovem „vitráž“. Vodorovné konstrukce tvořily především klenby-křížová, 4,5,6,8..dílná později hvězdicová. „Lomený oblouk“, který vyvozuje menší boční tlaky než oblouk kruhový je typickým znakem gotiky. Půdorys města vznikl většinou živelně pod hradem nebo byla zakládána např. panovníkem mívala přehledný šachovnicový půdorys např. Nové Město pražské zal. Karlem IV. Ukázka vyspělého stavebního umění byla „katedrála“. Karel IV. založil katedrálu sv. Víta na Hradčanech. Založena byla Karlova univerzita, stavba Karlova mostu, stavby hradů Karlštejn, Bezděz.